

Baba Basra Sources 73

חדושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

ופי' ה"ר שמואל ז"ל דקסבר רב אשי דלעולם לא הויה מחאה אלא היכא דמצי למימר פלניא גזלנא הוא למחר תבענא ליה בדינא אבל היכא דנחית ברשות דלא מצי למימר הכי לא הויה מחאה דנימא הוה ליה לאיזדהורי בשטריה, וא"ל איבעי ליה למחויי, כלומר ומתוקמא ביה מחאה והוה ליה לאיזדהורי בשטרא משום הך מחאה, דאי לא תימא הכי וכו' תקינו רבנן מלתא דאתי בה לידי פסידא. ולא דאיך לי, מדקאמר איבעי ליה למחויי ולא אמר מהניא ליה מחאה, אלא ודאי קים ליה לרב אשי דמהניא ליה מחאה, אבל הוה סבר דבעלמא איכא למימר הוה ליה למחויי דלא עביד איניש דשביק ליה לחבריה למיכל ארעיה ושתיק, אבל האי שהורידו לפירות לא אסיק אדעתיה למחויי שהרי ברשותו הוא אוכל, ואמר ליה אעפ"כ הוה ליה למרמא אנפשיה ולמחויי.

תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

(יו) א"ל רב אשי לרב כהנא ואי לפירא אחתי' מה הו"ל למיעבד. פי' סבר רב אשי השתא שיהא נאמן לומר לפירות הורדתיו. אפי' לאחר שלש ומתני' כגון דטעין גזלנא הוא מש"ה לא הויה טענ' חזקה. אבל אי טעין לפירות הורדתיו ה"נ דהוי טענה:

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

שיטה לא נודע

פירש רשב"ם ז"ל אף זה שתפס משנים המתעצמים לא מפטר בהשבה כו'. והרמב"ן ז"ל פירש כו' ככתוב בחדושי. וכן נראה בעיני דאם איתא כדברי רשב"ם ז"ל הא אית ליה תקנתא להשיב לכל אחד ואחד. עד כאן משיטה לא נודעה למי:

שיטה לא נודע

ואי טעין ואמר לפירות הורדתיו. קשיא לי אפילו כי דלי ליה להימניה במאי דאמר גזלנא הוא ומאי דדלית ליה מחמת שמחלתי לו או מחמת שאז נתפחדתי ממנו במיגו וכו' ככתוב בתוספות. ומכאן אני אומר דלא אמרינן מיגו נגד חזקת שלש שנים דכיון שאכלה שלש שנים בשופי אן סהדי שאלו לא מכרה לו היה מוחה כדאמרינן בדלי ליה שהרי בה קאמר הויה חזקה ומשמע אבל לא טפי מחזקה ועדיין עדיפא חזקת שלש כדקאמר רב זביד דלא מצי למימר בה לפירות הורדתיו והיינו טעמא דאי לא תימא הכי עקרת כל החזקות והרי אתה צריך ליזהר בשטריה לעולם שמא יטעון הלה לפירות הורדתיו. ויש שתירצו דכל היכא שאדם טוען על חברו טענה רבה והמיגו מועיל לו למקצת טענתו ולא לכל טענתו לא אמרינן ביה מיגו כי הכא שהוא טוען גזלנא הוא ומחויב להחזיר לו הקרקע ופירות והמיגו הוא שחייב להחזיר הקרקע ולא הפירות בטל מיגו ופרח מכאן. והא דאמר ליה רב אשי לרב כהנא הכי קאמר ליה תקנה תקנה אבל תקנה למוכרי פירות לזמן גדול מה תהא תקנתם וכו' ככתוב ברשב"ם ז"ל ולפי זה צריכים אנו לומר דרב אשי דרך שאלה שאל ככתוב בתוספות. וזה רחוק בעיני משני פנים חדא דלשון מאי הוה ליה למעבד נראה שיחלוק כוון מדלא קאמר מי הוה ליה למעבד מידי ועוד דהוה ליה לרב כהנא לומר מהניא ליה מחאה שעיקר דבריו דמייתי עלה דאי לא תימא הכי הוא זה. ובאמת לולי כי קשה עלי גירסת הספרים כולם היתה דעתי מסכמת לגירסת הרמב"ם ז"ל כי היא נכונה וברורה מאד וכך כתב נראה לי עיקר הנוסחא כך היא ואי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד דאי לא תימא הכי האי משכנתא דסורא כו' אמר ליה איבעי ליה למחויי עד כאן. ובזה הכל מתחוויר דרב אשי הוא שכונן לסתור דברי רב זביד דאמר דלאחר שלש שנים לא מצי לומר לפירות הורדתיו וקאמר אם כדברי רב זביד אי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד אלא ודאי ליתא דלעולם נאמן לומר לפירות הורדתיו דאי לא תימא הכי האי משכנתא וכו' ורב אשי לא אסיק אדעתיה שנאמר שימחה אדם כיון שירד בה הלה ברשות והשיבו רב כהנא דאפילו הכי אמרינן איבעי ליה למחויי ולהודיע דלפירא או למשכנתא נחית וכיון שלא עשה כן איהו דאפסיד אנפשיה עד כאן משיטה לא נודעה למי:

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק יא הלכה ט

הביא ראובן עדים שזה שמעון בעל השדה קבץ פירות שדה ט זו ונתנם לי תעמוד השדה ביד ראובן ואפילו טען ששמעון מכרה לו או נתן לו היום שאילו לא מכר או נתן לא היה משמש את ראובן בשדה זו ונתן לו פירותיה.

רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה טז

המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה, או שאסף פירות האילן או זמרו וכל כיוצא בדברים אלו הרי זה קנה שהרי החזיק ואין אחד מהן יכול לחזור בו, וכן אם אסף המוכר סל של פירות ונתן ללוקח, קנה לוקח מיד בחזקה, שהרי גילה דעתו שהקנה לו שדה זו קניין גמור ונעשו פירותיה שלו

רבינו גרשום מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

ישראל הבא מחמת עכו"ם כעכו"ם. כגון שקנאה מן העכו"ם ג' שנים אינן חזקה מה עכו"ם אין לו חזקה מן ישראל אם קנה ממנו קרקע א"כ יש לו שטר מכירה עליה לפי שבדיניהן אין חזקה בשנים אצל ישראל הבא מחמת עכו"ם נמי אין לו חזקה א"כ יש לו אותו שטר שמכרה ישראל לעכו"ם ואף על פי שיש לו עדים לישראל שעמד בה עכו"ם אין חזקתו חזקה מה שאין כן בישראל שאם קנה ישראל קרקע מחבירו ישראל ועמד בה שני חזקה ובא אחר וערער עליה ואמר זה מישראל פלוני קניתיה אם יש לו עדים שעמד בה אותו ישראל אפי' יום אחד חזקתו חזקה:
אמר רבא אי אתי ישראל ואמר. לדידי אמר אותו עכו"ם שמכרה לזה דהוא עכו"ם גופיה קנאה מישראל מהימן:
מקשי' מי איכא מידי וכו'. אלא אמר רבא אי אמר ההוא ישראל דזבנה מעכו"ם קמי דידי זבנה ההוא עכו"ם מיניה דישראל ולבתר הכי זבנה (מיני') ניהלי מהימן מיגו וכו'

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

(סח) אמר רב יהודה אמר רב הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי. מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר, אף ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר.

ודוקא היכא דאיכא ראייה דהאי ארעא דהאי תובע הוא, דאי אית ליה להאי ישראל הבא מחמת גוי שטרא דזבנה גוי ממארא קמא קימא ליה חזקה לדיליה. וה"ה נמי בלא חזקה היכא דאית ליה ראייה דזבנה איהו מההוא גוי דזבנה מישראל קמא. ואי ליכא שטרא דזבנה גוי מישראל קמא אף על גב דאכלה האי ישראל בתרא שני חזקה באפי מרה ולא מחי ביה, לא קימא ביה חזקה דסתם גוי אנס הוא. וכיון דלא אתי האי מחזיק אלא מחמת גוי הויא לה כחזקה שאין עמה טענה. דכי אמרינן טוענין לירוש טוענין ללוקח בלוקח מישראל דכיון דאלו טעין מוכר דהאי מערער זבנה נהלי ואכלתה שני חזקה מהימן טענין ליה נמי ללוקח, אבל לוקח מגוי כיון דאלו טעין גוי גופיה לא מהימן אלא בשטר לוקח נמי לא מהימן אלא בשטר.

והני מילי היכא דאית ליה ראייה לתובע דדידיה היא. אבל היכא דלית ליה להאי תובע ראייה דהאי ארעא דידיה הואי אף על גב דלית ליה להאי נתבע ראייה כלל לא מפקינן לה לארעא מיניה. דאמר ליה אנא מגוי פלניא זבינא לי איתי ראייה דדידך היא ושקול. ואף על גב דבריא ושמא הוא כיון דקימא ארעא בידא דנתבע לא מפקינן מיניה מספיקא, דומיא דמנה לי בידך והלה אומר איני יודע. דיקא נמי דקאמרינן אין לו חזקה אלא בשטר דאלמא בטענה דצריכא בעלמא חזקה או שטרא עסיקינן.

והני מילי היכא דלא ידע האי לוקח דהאי ארעא תובע הות, אבל היכא דידע דהאי ארעא תובע הות אף על גב דאמר ליה גוי דזבנה מיניה מיחייב לאהדורה נהליה. דאמר ליה לאו קא מודית דהאי ארעא דידי היא ואת לאו מינאי זבינתה, זיל לאו בעל דברים דידי את. ואף על גב דהוא קימא כמה שנים ברשותיה דגוי דזבנה נהליה, ולא כלום הוא דסתם גוי אנס הוא. וכיון דאיהו לא מהימן אלא בראייה לוקח דזבין מיניה נמי לא מהימן אלא בראייה. והיינו דאמרינן אמר רבא ואי אמר האי ישראל בתרא לדידי אמר לי גוי דזבנה מינך מהימן. ומתמהינן עלה. מי איכא מידי [דאילו] קאי גוי ואמר לא מהימן וכי אמר ישראל משמיה דגוי מהימן. אלא אי אמר האי ישראל בתרא דאכלה שני חזקה קמאי דידי זבנה גוי מינך והדר זבנה נהלי מהימן, מגו דאי בעי אמר אנא זבינתה מינך ואכלתה שני חזקה.
ואי קשיא לך ומאי שנא מההיא דאמרינן התם (לעיל דף ל' ע"ב) והני מילי דאכלה שבע שני דקדמה חזקה דהאי לשטרא דהאי, אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו. ואמאי לימא מגו דיכיל למימר מינך זבינתה ואכלתה שני חזקה, כי אמר מהאיך קמא זבינתה תרתי שני מקמי זימניה דשטרך מהימן. שאני התם דלגבי מערער דנקיט שטר זביניה בידיה חזקה שאין עמה טענה [היא], דהא לא טעין ליה מינך זבינתה ולא נמי מפלניא זבינתה דזבנה מינך אבל הכא כיון דטעין קמאי דידי זבנה גוי מינך וזבנה נהלי, כמאן דאמר ליה אנא זבינתה מינך דמי וחזקה שיש עמה טענה היא.

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

אמר ר' יהודה אמר שמואל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי, מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר, אף ישראל הבא מחמת הגוי אין לו חזקה אלא בשטר. שיכול לומר לא הוצרכתי למחות כיון (שהיתה) [שהיית] בא מחמת גוי, ידוע שהגויים אנסים הם, וכיון ששדה זו של אבותיו, כל זמן שאין לגוי ראי' בשטר, תולין דבגזל הוא מחזיק בקרקע²⁴⁵. וכדאמרי' בעלמא דסתם גויים גזלנים ארעתא נינהו, מיהו בשטר ודאי יש לו ראי', דלאו בגוי סקריקין מיירי.

חדושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר, פי' משום דסתם גוי אנס הוא ומתיראים ממנו למחות בו כל כך ומיהו לא אנס גמור הוא שיכתבו לו את השטר מחמת יראה כסיקריקון ואפי' מלמחות בו לגמרי אין מתיראין ממנו ולפיכך הבא מחמתו ג"כ יש לו

חזקה אפי' בלא שטר ובחזקת ארבעים שנה והיינו דאמרי' לקמן בפרקין (נ"ה א') ואריסא דפרסאי עד ארבעין שנין, וכן כתב שם הראב"ד ז"ל:

אלא אי אמר קמאי דידי זבנה מינך מהימן, וה"ה אם אמר ישראל לדידי יהב גוי שטרא דזבני דזבנה ניהליה ישראל ואיזדהרי ביה וכיון דעברו שני חזקה תו לא איזדהרי ביה מהימן מגו דאי בעי א"ל מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה, כן כתב ר"ח ז"ל, ונראין דברים דוקא כשהוא מכיר חתימתן של עדים אי נמי בשטר מקויים

חדושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר וכו'. אומר רבינו הרא"ה נר"ו דבזמן הזה שהגוי דן עם ישראל בדיניהם אם זכה הגוי בשום קרקע של ישראל או בשום נזקי חלון וכיוצא בו על ישראל הבא מכחו זכה בדינא דדינא דמלכותא דינא וכל זכותו של גוי זכה, וכן אם החזיק ישראל על גוי וזכה בדבר כפי דיניהם ומכר הגוי קרקעו לישראל לא עדיף ההוא ישראל מן הגוי שמכר לו, והרב בעל העיטור לא כתב כן.

חדושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף לו עמוד א

אלא אי אמר ליה קמאי דידי זבנה גוי מינך נאמן. פי' ר"ח ז"ל דלאו דוקא, אלא ה"ה כשהוא אומר אני ראיתי ברשות הגוי שטר מכר שלקח (מן הגוי או) [ממך, והוא שאומר כן] באותה שעה דאי לבתר הכי אזדא מיגו דידיה ושוב לא יכול לומר מינך זבינתיה.

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף יח עמוד ב

אף הבא וכו'. מפני שיכול לומר לו לא הוצרכתי למחות כיון שהיית בא מחמת עובד כוכבים: ואם אמר קמאי דידי וכו'. כלומר שבאה לידו בתורת מקח וממכר וברצונך נאמן לומר מיגוי דהא החזיק הוא בה וכו' ג' שנים בודאי והה"נ אילו אמר זה העובד כוכבים נתן לי שטר זבינא דזבנא מינך אלא דלא אזדהרי בו וארכס נאמן:

בית הבחירה למאירי מסכת בבא בתרא דף לה עמוד ב

הגוי אין לו חזקה לעולם אפילו החזיק בה כמה שנים וכל זמן שישראל מערער עליו והוא אינו מוציא שטר מחזירין הקרקע למערער המביא עדי אבות או עדים שהיא שלו ואף שבועת היסת אין מזיקין למערער זה לא נתקנה אלא לישראל וישראל שלקח מן הגוי אף הוא כגוי ואפילו דר בה הוא שני חזקה אחר שלקחה אין לו חזקה וכל שהישראל מערער וזה טוען שלקחה מן הגוי ושכבר דר בה הגוי שני חזקה וכן הוא דר אחריו שני חזקה אין זה כלום אא"כ מוציא שטר שהמערער מכרה לגוי מפני שאימתו מוטלת על הישראל ואינו רוצה למחות ועל זו אמרו במסכת גיטין נ"ח ב' שבבבל אין דנין כן הואיל ואיכא בי דואר ר"ל מושב ערכאות של דינין שאין מניחין לשום אדם לצאת מתחת ידם שום אונס לשום אדם וזהו שאמרו שם אין דין... בבבל ואם טען זה הישראל הבא מחמת הגוי אני ראיתי שלקחה הגוי ממך ולקחתיה ממנו ודרתי בה שני חזקה נאמן שהרי אם רצה יכול לומר ממך לקחתיה ואף על פי שנודע שמן הגוי לקחה יכול לומר מ"מ חזרתי ולקחתיה ממך וגאוני הראשונים שבספרד כתבו כן אף אם טען זה הבא מחמת הגוי שהגוי הראה לו שטר מכירה ושקבלה הימנו אלא שאחר שלש נתרשל בשמירתו ואבד הימנה ומ"מ יראה לי בזו דוקא שיטעון שהכיר בה והוחזק בה במקויימת ומאושרת כהלכתה ושאין בה שום זיוף:

רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק יד הלכה ה - ו

הלכה ה

העכו"ם אפילו אכלה כמה שנים אין אכילתו ראייה, ואם לא הביא שטר תחזור השדה לבעלים בלא שום שבועה שלא תקנו שבועת היסת אלא לישראל וישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם שאין ה אכילתו ראייה. **+השגת הראב"ד/ העכו"ם אפילו אכלה כמה שנים וכו' עד ואין אכילתו ראייה. א"א יש כאן שבוש ואומר אני שאם מכרה לישראל שישבע היסת אף על פי שבא מחמת העכו"ם עכ"ל. +**

הלכה ו

טען זה הישראל הבא מחמת העכו"ם ואמר בפני לקחה ו העכו"ם שמכר לי מזה הישראל המערער עלי הרי זה נאמן וישבע היסת על כך מתוך שיכול לומר אני לקחתיה ממך והרי אכלתיה שני חזקה יכול לומר מפלוני לקחתיה שבפני לקחה ממך.

מגיד משנה הלכות טוען ונטען פרק יד

הלכה ה

[ה] העכו"ם אפילו אכלה כולה כמה שנים וכו'. שם מבואר שהעכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר. וכתב רבינו תחזור השדה לבעלים בלא שום שבועה שלא תקנו שבועת היסת אלא לישראל, ודברים ברורים הם שאין טענת העכו"ם טענה להשביע עליה ולא מצינו בגמ' בשום מקום היסת ע"י עכו"ם ולא שבועה אחרת וזה ברור: וישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם שאין וכו'. שם א"ר יהודה אמר רב ישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם מה עכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר אף ישראל הבא מחמת עכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר ע"כ. ונראה מדברי רבינו שאף בזו אין הבעלים נשבעין היסת שהרי דימה אותו לדין העכו"ם. וכתב בהשגות א"א יש כאן שבוש ואומר אני וכו'. ואני אומר שדברי רבינו אמת ואין כאן שבוש שכבר נתבאר פ' ראשון שאין נשבעין היסת על טענת שמא וטענת ישראל אשדה זו טענת שמא היא שאינו ידוע דבר אלא מחמת מה שאמר לו העכו"ם. ונראה שהר"א ז"ל הולך לשיטתו שכתב פרק ראשון שהטוען כך אמר לי אבא שהיא טענת ברי וכבר כתבתי פרק ראשון שאין דבריו נכונים בזה ומ"מ אפילו לפי מ"ש שם בדין זה נראה ברור כדעת רבינו לפי שאין טוען זה אלא מפני העכו"ם אשר פיהם דבר שוא ואיך נחשוב זה בטענת ברי כל שהוא בא מחמת עכו"ם וזה נראה לי ברור:

הלכה ו

[ו] טען זה הישראל וכו'. שם אי אמר האי ישראל קמאי דידי זבנה מינך מהימן מגו דאי בעי אמר ליה מינך זבינתה וכתב רבינו וישבע היסת על כך והוא כפי שיטתו שאע"פ שהחזיק הוא נשבע וכבר כתבתי פ' אחד עשר שיש אומרים שאין לאחר חזקה כלום ואינו צריך לישבע וכתבו המפרשים ז"ל דהוא הדין אם אמר ישראל לדידי יהב עכו"ם שטרא דזביני דזבנה ניהליה ישראל והכרתי חתימתן של עדים או שהיה השטר מקויים והכרתי הקיום ונזהרתי בשטר שלש שנים ואחר כך נאבד נאמן מדין מגו ודבר ברור הוא:

לחם משנה הלכות טוען ונטען פרק יד

הלכה ה

[ה] וישראל הבא מחמת עכו"ם וכו'. השיג עליו הר"א ז"ל דאם מכרה לישראל אחר ישבע היסת וכו'. קשה וכי עדיף הישראל מגברא דאתי מחמתיה וכי ה"ג פריך בפרק חזקת מי איכא מידי דאילו האי עכו"ם אמר לא מהימן ואילו אמר ישראל תחת העכו"ם מהימן. וי"ל דשבועת היסת תקנה היא שתקנו רבנן והיכא שגורם היזק לישראל תקנוה אבל היכא דאינו גורם לא תקנוה ואוקמוה אדין תורה ולכך בעכו"ם אוקמוה אדין תורה אבל כשידע ישראל אף על פי שבא מחמת העכו"ם שייך שפיר תקנה. זה נראה לי טעמו ז"ל:

הגהות אשרי מסכת בבא בתרא פרק ג סימן כד

* ודוקא להורע כחו של ישראל אבל ליפות כחו של ישראל כגון עובד כוכבים שהיה דר בשכונת ישראל והחזיק עליו בחלונות שלש שנים ושוב קנה ישראל מאותו עובד כוכבים לא אמרינן הרי הוא כעובד כוכבים להחזיק באותן חלונות דמה שהחזיק העובד כוכבים שלא כדין ישראל החזיק לפי שבדיניהם אין אדם יכול למחות שלא יפתח חלונות עליו אבל ראובן ושמעון שקנו מן העובד כוכבים ושניהם באין מכח העובד כוכבים התם ודאי הרי הוא כעובד כוכבים בין ליפות כחו בין להורע כחו. מא"ז:

מרדכי מסכת בבא בתרא פרק חזקת הבתים רמז תקנג - תקנה

[רמז תקנג] גם נשאל לו על עסק ראובן שהיה לו בית במצר העובד כוכבים ופתח לו חלונותיו שלא כדין כי דיניהם של עובד כוכבים לבנות בתוך שלהם כל מה שירצו ואם היו פתוחין עליו חלונות כמה שנים היה סותם אותם כשירצה כי היה בונה לפני החלונות בתוך שלו ועתה הלך העובד כוכבים ומכר את ביתו לשמעון וא"ל בשעת המכירה יש לך לבנות ולסתום חלונותיו של ראובן כשתרצה ועל הדבר זה כתב לו כתב (פסול) בחתימת עירונים והנה עתה באו לדין ואמר לו שמעון סתום חלונותיך והשיב ראובן כי החזיק בחלונות כמה שנים והשיב שמעון אותה חזקה אינה חזקה שמה ששתק העובד כוכבים היינו משום שיכול לסתום בדיניהם החלונות מתי שירצה ולהמתין לבנות לפני החלונות מתי שירצה ועוד חזקה שאין עמה טענה הוא כי יש לי כתב (פסול) שלא מכר לך האורה ולא נתן לך מתנה ונראה לר"י כי שמעון אינו יכול לכופ את ראובן לסתום חלונותיו דלא עדיף מגברא דאתי מחמתיה והבא מחמת העובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים וכיון דאין העובד כוכבים יכול לכופו לסתום דבדיניהם כל אחד עושה ובונה בתוך שלו מה שהוא חפץ גם שמעון הבא מחמתו לא עדיף מיניה מיהו שמעון יבנה בשלו כנגד חלונותיו ויסתום האורה של ראובן שהרי ראובן אינו טוען שלקח האורה מן העובד כוכבים אלא טוען חזקה שאין עמה טענה ואינה כלום וגדולה מזו נ"ל דאם נודע הדבר בעדים שלא היה לראובן מתחלה חזקת אורה על העובד כוכבים ואחר זמן פתח חלונותיו לחצר העובד כוכבים והחזיק ג' שנים ועתה טוען לקחתיה מן העובד כוכבים אינה חזקה מידי דהוה אהני דבי ריש גלותא דלא מחזקי בהו ולא מחזקי להו לפי שהם

עשירים ויש להם בתים ושדות הרבה ועוד שסומכין על זה שכל שעה שירצו יטלו בזרוע ובאלמות ואין חוששין למחות כל שכן הכא דלא חשש העובד כוכבים למחות שבדיניהם לא הוי חזקה וא"כ ה"ל לאיזדהורי בשטרו לעולם ועוד דאמרינן בפ' חזקת הבתים אריסותא דפרסאי ארבעים שנה ופירש רשב"ם דאע"ג דבשאר מקומות הוי לישראל חזקה בג' שנים בארץ (*פרת) [*פרס] אינה חזקה (*אלא לפחות ארבעים) [*בפחות מארבעים] שנה דדינא דמלכותא דינא וא"כ בנדון זה דינא דמלכותא שלא יחזיק אדם באורה (*של העובד כוכבים) בין עובד כוכבים על עובד כוכבים בין ישראל על עובד כוכבים (*בין ישראל על ישראל) [*בס"א אינו] שלא יחזיק לעולם ואין לו תקנה אלא בשטר שקנה מן העובד כוכבים: ועוד נשאל לו בההיא דפ' חזקת הבתים אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי הכותים הרי הן כו' אם ראובן קנה בית קרקע מן הכותי ורפק בה פורתא אבל המעות לא נתן לכותי עדיין ובא שמעון בתוך כך ופתח חלונותיו לאותה חצר אם רשאי** אם לאו. והשיב נראה לי דכל כמה דלא מטי זוזי לכותי לא איסתלק ליה ולא הוי הפקר*** [ולא קנה] מיהו הלוקח יזהר שקודם שיתן המעות לכותי שיעשה חזקה גמורה כגון נעל גדר ופרץ מידי דמהני לארעא כדמפרש פרק חזקת הבתים אבל רפיקא לא מהני אלא בשדה העומד לחרישה אבל בבית לא מהני אלא נעל גדר ופרץ ואם היה גבשושית ונטלה חשוב בנין כדאיתא פרק כלל גדול אי נמי שקל מוליא ושדי בנצא או גומא וטממה הויא חזקה ואם לא החזיק הישראל או לא כתב לו הכותי השטר קודם נתינת המעות [*לכותי] (לגמרי) אז שמעון שפתח חלונותיו זכה באותה שעה באורה מן ההפקר ואח"כ אין יכול להוציא מידו**** כיון דאחזוק אחזוק ולא דמי להא דאמר האי מאן דשדא ליפתא [בי פילי] דארעא דגר לא הוי חזקה מ"ט בעידנא דשדא לא הוי משבחה השתא הוא דמשבח וממילא קא משבחה ה"נ בשעה שפתח חלונותיו לא קני דאכתי לא איסתלק הכותי והשתא דאיסתלק הכותי במאי ליקני הא לא מידי עבד. הא ליתא דלא דמיא כלל דאע"ג דהשתא לאו מידי עבד מ"מ כיון שעומדים בתוך שלו ופתוחין לקרקע של הפקר קנו לו האורה בקרקע של הפקר ושלום מאיר ב"ב:

מצאתי שאלו מקמי רב מתתיה גאון ראובן היה לו חצר בצד חצרו של עובד כוכבים והיו חלונותיו של ראובן פתוחים לחצרו של עובד כוכבים ובדיניהם לא היה עובד כוכבים יכול לסותמם אך אם רצה לבנות בונה ומכר עובד כוכבים חצרו לישראל מהו שיבנה זה הישראל הלוקח כותל בחלונות והשיב רב מתתיה ח"ו אינו מן הדין וישראל יש לעשות כדיני ישראל וכשלקחה ידע שאין בדיניו כמו בדיני העובדי כוכבים ואינו יכול לא לסתום ולא להאפיל ואינו יכול לעשות כעובדי כוכבים. מצאתי שהשיב רב צמח גאון לרבנא שמואל. ישראל שקנה חצר מן העובד כוכבים בצד ישראל חבירו והיה לו חלונות על עובד כוכבים קודם מכירה וכתוב בנימוסות שלהם לעשות בחצירו כל אחד מה שרוצה מה לנו ולנימוסות שלהם וכי נניח תלמוד שלנו שחלון יש לו חזקה ונעשה כנימוסות העובדי כוכבים הכא מיהא ישראל (*הוא) בהדי ישראל [*הוא] וכבר החזיק בעל החלונות דקאמר חלון המצרי אין לו חזקה והצורי יש לו חזקה אמר שמואל ולאורה אפילו כל שהוא הוי חזקה והלכתא כשמואל ויכול בעל החלונות לעכב עליו מלבנות כנגדם ואף על פי שאין צריך לאוירן שהיום יש לו בבית הזה אוצר למחר מפנהו כדאמרי' בפ"ק ההוא דהוה בני אשיתא כו' א"ל כי מאפלת עלי כו' א"ל רב פפא דינא קא"ל וקאמר לא צריכא דדר בו בתיבנא וציבי דלא צריכי לאוירי משום דלמחר מפנהו ודר בו: [דף לה ע"ב] ישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים ואין לו חזקה אלא בשטר כבר נשאלה שאלה זו ראובן ושמעון שקנו שני בתים משני עובדי כוכבים והיו לראובן חלונות למטה מארבע אמות פתוחות מחדרו לאורה לחצרו של שמעון שקנה גם הוא מאת העובד כוכבים והיה אומר כמו שהחזיק העובד כוכבים שאני בא מכחו של עובד כוכבים חברו כן אני רוצה להחזיק בה והסכימו כל גדולי צרפת רבינו אליהו מפרי"ש ורבינו משולם מליאו"ן לומר מאחר דדינא דמלכותא דינא שאין יכול למחות איש את חבירו עובד כוכבים לפתוח חלונותיו לכל אשר [*ירצה] על חבירו וכשבא השני לבנות בונה כנגדו וסותם חלונותיו של חבירו ואין יכול למחות דאין להם חזקה [*כך] ***** ישראל הבא מחמת עובד כוכבים [*הרי הוא כמוהו] ואי אמר ישראל קמאי דידי זבנה עובד כוכבים מינך מהימן ונראה דאם ישראל אחר קונה מן הישראל אף על גב דאיכא למימר מה מכר ראשון לשני כל זכות שהיה לו כיון דקי"ל טענין ללוקח ה"נ טענין ליה שמא ישראל קמא ראה שטרו של עובד כוכבים או הוה טעין קמאי דידי זבנא העובד כוכבים הלכך אין זה השני צריך (לשכור) [לשטר] ובשם ריב"א מצאתי דהא דאמרינן בכל דוכתא ישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כמוהו היינו דוקא לענין הורע כחו של ישראל כגון הכא וכי הא דאמר פרק הגוזל קמא הלכתא גזל פרה מעוברת בעי רבא השביח העובד כוכבים מהו כו' אבל ליפות כחו לא אמרינן הכי כגון עובד כוכבים שהוא בשכונת ישראל והחזיק בחלונות (בקרקע) של ישראל ג' שנים ושוב קנאו ישראל לאותו קרקע מיד העובד כוכבים לא אמרינן דהוא כעובד כוכבים להחזיק דמה שהחזיק העובד כוכבים שלא כדין החזיק ורואה אני את דבריו דמה לי החזיק בקרקע מה לי החזיק בחלונות וכן בספר ראבי"ה ושם הוכיח דבמקום שיכול לכופו בדיניהם יש חזקה לישראל הבא מכחו ואני נשאלתי על עובד כוכבים שהחזיק בקרקע של ישראל שלש שנים ונתגייר ולאחר שנתגייר החזיק בקרקע בשופי שלש שנים וטען לישראל מינך זבינתיה ושטר היה לי ואבד מה דינו ואמרתי לפשוט מתוס' דתניא התם האוכל שדה שש שנים וערער עליו ג' שנים הראשונים ובאחרונה אמר ליה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי אם מחמת טענה הראשונה אינה חזקה ואם לאו הרי זו חזקה שכל טענה שמקצתה בטלה כולה בטלה ספר החכמה:

גרסין פרק הפרה והאלפסי מייתי לה הכא אמר רבא משכנו של ישראל ביד העובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בו כו'

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קיג עמוד א

דתניא: ישראל וכנעני (אנס) שבאו לדין, אם אתה יכול לזכהו בדיני ישראל - זכהו ואמור לו: כך דינינו, בדיני כנענים - זכהו ואמור לו: כך דינכם, ואם לאו - באין עליו בעקיפין, דברי ר' ישמעאל; ר"ע אומר: אין באין עליו בעקיפין, מפני קידוש השם. ור"ע, טעמא דאיכא קידוש השם, הא ליכא קידוש השם - באין, וגזל כנעני מי שרי? והתניא: אמר ר' שמעון, דבר זה דרש ר"ע כשבא מזפירין: מנין לגזל כנעני שהוא אסור? ת"ל: אחרי נמכר גאולה תהיה לו, שלא ימשכנו ויצא, יכול יגלום עליו? ת"ל: וחשב עם קונוהו, ידקדק עם קונוהו! אמר רב יוסף, לא קשיא: הא בכנעני, הא בגר תושב. אמר ליה אביי, והא תרוייהו גבי הדדי כתיבי: לא לך אלא לגר, שנאמר: לגר, ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר: לגר תושב, משפחת גר - זה העובד כוכבים, כשהוא אומר או לעקר - זה הנמכר לעבודת כוכבים! אלא אמר רבא, לא קשיא: כאן בגזילו, וכאן בהפקעת הלוואתו. א"ל אביי: עבד עברי - הפקעת הלוואתו הוא! רבא לטעמיה, דאמר רבא: עבד עברי גופו קנוי.

רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה יב

הלכה יב

שני עכו"ם שבאו לפניך לידון בדיני ישראל, ורצו שניהן לדון דין תורה דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן, היה ישראל ועכו"ם אם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו בדיניהם, ואומרים לו כך דיניכם, ואם יש זכות לישראל בדינינו דנין לו דין תורה ואומרים לו כך דינינו, ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו בדיניהם, וכן יראה לי שנהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישאל, שהרי אנו מצווין להחיותן שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום בעכו"ם לא בגר תושב, אפילו העכו"ם צוו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתיהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום, הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה יד

וכיצד מצווין הן על הדינין, חייבין להושיב דיינין ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצות אלו, ולהזהיר את העם, וכן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו יהרג בסייף, ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם הריגה, שהרי שכם גזל והם ראו וידעו ולא דנוהו, וכן נח נהרג בעד אחד ובדין אחד בלא התראה ועל פי קרובין אבל לא בעדות אשה ולא תדון אשה להם.

כסף משנה הלכות מלכים פרק ט הלכה יד

[יד] וכיצד מצווין הן על הדינין וכו'. ברייתא פרק ארבע מיתות (דף נ"ו:) כשם שנצטוו ישראל להושיב בתי דינין בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר כך נצטוו בני נח ומפרש רבינו שאין מצות דינין בבני נח אלא להושיב דיינים לדון בשש מצות שלהם. אבל הרמב"ן בפירושו התורה בפרשת וישלח כתב שהדיינין שמנו לבני נח בשבע מצות שלהם אינה להושיב דיינים בלבד אבל צוה אותם בדיני גניבה ואונאה ועושה ושכר שכיר ודיני השומרים ואונס ומפתה ואבות נזיקין ודיני מלוה ולוה ודיני מקח וממכר וכיוצא בהם בענין הדינין שנצטוו ישראל ונהרג עליהם אם גנב ועשק או אנס ופתה בתו של חבירו או הדליק גדישו וחבל בו ומכלל המצוה הזאת שיושיבו דיינים גם בכל עיר ועיר בישראל ואם לא עשו כן אינם נהרגין שזו מצות עשה בהם ולא אמרו אלא אזהרה שלהם זו היא מיתתן ולא תקרא אזהרה אלא המניעה וכך דרך הגמרא בסנהדרין עכ"ל. ולשון הגמרא יש בו פנים גם לרבינו ואין להאריך: ועל מ"ש רבינו ומפני זה נתחייבו כל בעלי שכם וכו' השיג הרמב"ן בפרשה עיין שם:

ובן נח שעבר וכו'. שם (דף נ"ז) רב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב אמרו על שבע מצות בן נח נהרג: ומ"ש בסייף. הוא שם פלוגתא דתנאי שבריייתא אחת אומרת בסייף ובריייתא אחרת אומרת בחנק ופסק רבינו כמ"ד בסייף משום דסוגיין דגמרא כוותיה ריהטא דכי שקלין וטרינן אבן נח שבא על עריות ישראל אמרינן אבל א"א בדינא דידהו דיינין להו והתניא בא על א"א נדון בחנק ואי בדינא דידהו סייף הוא אמר רב נחמן בר יצחק מאי א"א דקתני כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא דבין סתם גמרא בין רב נחמן בר יצחק סבירא ליה כמ"ד בסייף ופרק ארבע מיתות בדוכתי אחריני ובפרק בן סורר נמי אוקימנא לרבי שמעון כמ"ד בחנק ולרבנן כמ"ד בסייף והא ודאי כדרבנן נקטינן: וכן נח וכו'. שם אשכח רבי יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר אגדתא דבי רב בן נח נהרג בדיין אחד ובעד אחד שלא בהתראה מפני איש ולא מפני אשה ואפילו קרוב ופירש"י מפי איש ע"י דיין איש או עד איש עכ"ל. ושיעור לשון הבריייתא כך הוא בן נח נהרג בדיין אחד ובעד אחד ואפילו קרוב:

רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה יז

העכו"ם אינו קונה בחזקה, אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף, וישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואינו קונה אלא בשטר. כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, ונקנה או בכסף או בשטר או בחזקה, ואם אינו צריך לקרקע כגון ענבים העומדות ליבצר הרי זה כמטלטלין לקניין ויש להן אונאה.

מגיד משנה הלכות מכירה פרק א הלכה יז

[יז] העכו"ם אינו קונה וכו'. מפורש שם מימרא דרב וגם בהלכות ופירשה אף לענין קניין ולא לענין חזקת ג' שנים. ומ"ש עם נתינת הכסף משום דלא עדיף מישראל שאינו קונה בשטר בלא נתינת דמים אלא למוכר שדהו מפני רעתה כמו שנתבאר למעלה והטעם שהעכו"ם אינה קונה בחזקה שאם היה העכו"ם קונה בחזקה מתוך אלמותו היה מחזיק אבל לכתוב לו שטר כולי האי לא עבדי: כל המחובר וכו'. זה פשוט. ואמרינן פ' שבועות הדיינין (דף מ"ב:) כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לענין שבועה ומה שאמרו שם דאפילו ענבים העומדין ליבצר הרי הן כקרקע ופירשה הרב ז"ל כשהן צריכין לקרקע אבל כשאינן צריכין לקרקע כלל הא אמרינן פ' נערה שנתפתתה (דף י"א) כל העומד ליגזז כגזוז דמי ואמרינן נמי כל העומד ליתלש כתלוש דמי ואי נמי דשבועה שאני וכ"נ דעתו פ"ב מהלכות שכירות ויש פירושים אחרים לחלק בין זו לזו ומ"מ דין החזקה נתברר פ' המוכר את הספינה על מתני' דהלוקח פשתן מחובר מחבירו ותלש כל שהוא קונה ובסוגיא שעליה ואי להאריך ויתבאר פ"ג:

כסף משנה הלכות מכירה פרק א הלכה יז

[יז] העכו"ם אינו קונה בחזקה וכו' וישראל הבא מחמת עכו"ם וכו'. פ' חזקת הבתים (דף ל"ה:) אמר רב יהודה אמר רב ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם מה עכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר אף ישראל הבא מחמת עכו"ם וכו', ומפרשה רבינו בין לענין חזקת ג' שנים בין לענין קנייה לאלתר ואף על פי שלא הוזכר במימרא אלא שטר ודאי דלא עדיף מישראל ולא קני בשטר לחודיה בלא כסף אלא במוכר שדהו מפני רעתה. ופ"י ישראל הבא מחמת עכו"ם היינו ישראל הקונה מהעכו"ם והטעם דכי היכי שכתבנו למעלה שאפי' שטר ראה ומקום שכותבין לא סמכא דעתיה למיקני בכסף עד דאיכא שטר וכיון שנכתב קנה למפרע בכסף ה"נ המוכר לעכו"ם והקונה מעכו"ם לא סמכא דעתייהו שהמקח או המכר קיים עד שיהא שטר עם כסף ואפילו במקום שאין דרכן לכתוב משום דסתם עכו"ם אנס ויערער עליהם לבטל המקח אבל כשנעשה בשטר אין יראים ממנו וזה טעם מספיק. ומדברי רבינו בפ"א מהל' זכיה משמע דטעמא משום דעכו"ם לא סמכא דעתיה אלא על השטר וטעם ה"ה אינו מספיק לישראל הקונה מן העכו"ם ועיין בהר"ן בפ"ק דקידושין, ואפשר לומר שדקדק רבינו שכתב אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף לומר דלא קני דשטר וכסף שניהם יחד צריך וג"כ צריך שיקדים כתיבת השטר לנתינת הכסף וזהו פירוש בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף כלומר עם נתינת הכסף שאחר כתיבת השטר הא אם נתן הכסף ואח"כ כתב לו השטר לא קני וכמ"ש בנימוקי יוסף בשם המפרשים פ' חזקת גבי נכסי גר הרי הם כמדבר ומ"ש תחלה נראה יותר. ומ"ש רבינו עוד בישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואינו קונה אלא בשטר לאו למימרא דקני בשטר לחודיה אלא בשטר עם נתינת הכסף קאמר ואמאי דאמר גבי עכו"ם סמין ולא הזכיר שטר אלא לומר דלא קני בחזקה דהא ודאי פשיטא דלא עדיף מישראל וכמ"ש ה"ה בקונה עכו"ם והוא הדין למוכר עכו"ם דשוים הן וכמו שאמרו ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם:

סמ"ע סימן קצד ס"ק א

א] הגוי אינו קונה בחזקה כו' וישראל הקונה כו'. מפני שראיתי בהכסף משנה ובב"י בביאור דברי הרמב"ם והמגיד משנה בזה דברים שאינם ברורים ויש בו נפקא מינה לדינא, לכן ראיתי להעתיקו ולבארו, ומתוכו נעמוד על האמת בסייעתא דשמיא. והוא דבסוף פ"א דזכיה כתב הרמב"ם ז"ל, גוי שמכר מטלטלין לישראל או קנה מטלטלין מישראל, קונה במשיכה ומקנה במשיכה או בדמים [ופירשו המגיד משנה והכסף משנה שם דהאי או בדמים קאי נמי אגוי הקונה מישראל, דגוי קונה נמי המטלטלין מישראל בדמים, ומביאין ראה דהרמב"ם סבירא ליה דבין גוי מישראל בין ישראל מגוי קונה במשיכה או בדמים באחד מהן לחוד ובלא שטר, ע"ש, אבל הרמב"ן [הלכות בכורות ריש פ"ב] ושאר גאונים נחלקו על הרמב"ם, וסבירא להו דגוי מישראל אינו קונה מטלטלין בדמים כי אם במשיכה, ע"ש, ועיין מ"ש בדרישה ובסמ"ע ביו"ד סימן ש"ך [סעיף ב']], אבל הקרקע אינו קונה אותה מישראל אלא בשטר, ואינו מקנה אותה לישראל אלא בשטר, שאין דעתו סומכת אלא על השטר, לפיכך ישראל שלקח שדה מן הגוי ונתן דמים, וקודם שיחזיק בה בא ישראל [אחר] והחזיק בה [וכו'], זכה האחרון ונתן לראשון הדמים כו', עכ"ל הרמב"ם הצריך לעניינו. וכתב המגיד משנה שם ז"ל, אבל הקרקע אינו קונה כו' ואינו מקנה אותה כו', זה נתבאר שם פרק חזקת הבתים דגוי לא מקני אלא בשטר והוא הדין שאינו קונה, עכ"ל. ונראה דטעות סופר נפל בדבריו, וצריך לומר דגוי לא קנה והוא הדין שאינו מקנה, כי זה דגוי אינו קונה אלא בשטר נתבאר שם בפרק חזקת [סוף דף ל"ה] במימרא דרב יודא אמר רב ז"ל, ישראל

הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי, מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר, אף ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר, עכ"ל המימרא, והביאה המגיד משנה בפ"א דמכירה אהא דכתב הרמב"ם שם בדין י"ז דגוי אינו קונה בחזקה אלא בשטר הוא קונה עם נתינת הכסף, וישראל הבא מחמת הגוי הרי הוא כגוי ואינו קונה אלא בשטר, עכ"ל הרמב"ם, וזהו כלשון המימרא הנ"ל. וכתב המגיד משנה, דהרמב"ם פירש להאי מימרא דלא במחזיק בו ג' שנים איירי, והיינו ביש מערער, אלא איירי גם כן באין מערער, וקאמר דכשבא הגוי לקנותו דלא קנאה הגוי מישראל אלא בשטר. ולפי מה שכתבתי דצריך לומר דנתבאר בפרק חזקת דגוי לא קנה אתי שפיר, [דהיינו מה שכתוב במימרא הנ"ל מה גוי אין לו חזקה], דפירשו הרמב"ם דאיירי אף בקנין, ומדכתב המגיד משנה והוא הדין שאינו מקנה, ולא למדו גם כן מסוף המימרא הנ"ל דקאמר אף ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר, מוכח דסבירא ליה דהרמב"ם לא פירש לסוף המימרא דאיירי בדין במה קונה הישראל מהגוי, אלא מיירי בערעור שבא על ישראל המחזיק, דאמר לו ישראל חבירו מאי בעית בהאי ארעא דיש לי עדים שהוא שלי, ומשיב לו זה המחזיק, קניתי מגוי פלוני שאמר לי שקנאה ממך, וקאמר דבזה אין מחזיקין הקרקע בידו עד שיהיה בידו השטר שנתן הישראל המערער להגוי שאמר שמכרה לו, כי מאחר שהגוי אין לו חזקת קנין בשדה של ישראל כי אם בשטר, משום דאמרינן דגוי אנס הוא ואין אנו מאמינין לו שקנאה, ומשום הכי גם ישראל הבא מחמתו צריך להראות השטר. ואשר לא פירש המגיד משנה גם סוף המימרא דאיירי בחזקת קנין כמו הרישא, נראה דהיינו טעמא, משום דלא קאמר ישראל "הקונה" מהגוי אלא ישראל הבא "מחמת" גוי כו', ולשון מחמת גוי כו' מוכח דלא איירי בקנין עצמו אלא בערעור שבא עליו וכמו שכתבתי. והשתא אתי שפיר דמסיק המגיד משנה שם בפ"א דמכירה וכתב ז"ל, והטעם שהגוי אינו קונה בחזקה שאם היה קונה בחזקה מתוך אלמותו היה מחזיק, אבל לכתוב לו שטר כולי האי לא עבדי, עכ"ל. הרי דנתן טעם למה הגוי אינו קונה מהישראל ולא נתן טעם למה אין הישראל קונה מגוי, אלא היינו טעמא, דסבירא ליה להמגיד משנה דשם לא איירי הרמב"ם מקנין ישראל מגוי אלא מחזקת ערעור וכמ"ש, וזהו עיקר הדברים שבא הרמב"ם ללמדינו שם דאיירי בפרק ההוא במי שבא ערעור עליו ובא בטענה שקנאה ובראיות שהחזיק בה ג' שנים, ולא כתב שם שהגוי אינו קונה מישראל אלא בשטר, אלא כדי לכתוב עליו דמשום הכי גם ישראל הבא מחמתו אין חזקתו דג' שנים מועלת, אלא צריך להראות השטר שנתן הישראל להגוי כשקנה ממנו וכנ"ל. ועיקר דין במה שקונה אחד מחבירו כתבו הרמב"ם בפ"א דזכיה ומתנה, ושם כתב נמי הני דינים הנ"ל במה קונה גוי מישראל או ישראל מגוי, וסבירא ליה להמגיד משנה, דמה שמסיק הרמב"ם שם בסוף פ"א דזכיה הנ"ל בטעם, זה לשונו, שאין דעתו סומכת אלא על השטר, קאי כפשוטו למאי דסמיך לפניו לחוד קאי, וקאמר דמשום הכי אין הגוי מקנה את הקרקע לישראל כי אם בשטר, מפני שאין דעתו של הישראל סומכת אף שנתן דמי הקנין להגוי, כי יאמר שהגוי יחזור בו, מה שאין כן כשיש בידו שטר. ומפני שאין טעם זה מספיק למה אין הגוי קונה מישראל כי אם בשטר, משום הכי הוצרך המגיד משנה לכתוב טעם אחר בפ"א דמכירה וכנ"ל, והוא שאם היה שיקנה הגוי בחזקה, מתוך אלמותו היה מחזיק בו בעל כרחו של ישראל. זהו נראה לי ברור בדברי הרמב"ם ע"פ דבריו דהמגיד משנה הנ"ל, ולא כמו שביארו הכסף משנה בשני הפרקים הנ"ל, דמוכח מפירושו דהרמב"ם סבירא ליה דסוף המימרא הנ"ל דאף ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר, מיירי בחזקה דקנין ישראל מגוי, וגם מוכח מדבריו שסבירא ליה שגם המגיד משנה פירשו לדברי הרמב"ם על דרך זה, ע"ש בסוף פ"א דזכיה בד"ה אבל קרקע אינו קונה כו', גם בדיבור שאחריו המתחיל לפיכך ישראל שלקח כו', וזה הפירוש גרם לו שהקשה הכסף משנה שם על המגיד משנה במה שכתב הרמב"ם שאם לא החזיק הראשון ואחר כך החזיק השני דקנהו השני בלא שטר, וכתב עליו הכסף משנה ז"ל, וא"ת הרי כתב רבינו בפ"א מהלכות מכירה שהישראל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי, והיינו לומר שישראל הקונה מהגוי אינו קונה בחזקה, גם בפרק זה כתב אין הגוי קונה ומקנה אלא בשטר וי"ל כו', ע"ש שנדחק ביישובו. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי, דמה שכתב הרמב"ם בפ"א דמכירה דישראל הבא מחמת גוי כו', לא איירי מחזקת קנין. גם מ"ש (בפ"ב) [בפ"א] דזכיה הנ"ל דאין הגוי מקנה אלא בשטר, היינו מטעם דמסיק משום דישראל לא סמכה דעתו אלא בשטר, והיינו דוקא כשנתן דמים לחוד, אבל אם החזיק תחילה, חזינן דסמכה דעתו אהחזקה, דאם לא כן למה עשה החזקה. גם נסתלק תמיהת הכסף משנה מהמגיד משנה במה שכתב עליו בפ"א דמכירה, על מה שכתב טעם למה אינו קונה גוי מישראל כי אם בשטר ולא יהיב טעם למה אין הישראל קונה כו'. דלפי מה שכתבתי לא קשה מידי, דשם לא איירי מדין קנין ישראל מגוי. גם אין צריך למה שכתב שם הכסף משנה טעם לדברי הרמב"ם במה שכתב דישראל הבא מחמת גוי אינו קונה אלא "בשטר", למה לא כתב דבעינן גם כן "כסף", דהא בשטר בלא כסף לא קנה דלא עדיף מישראל, ונדחק שם ביישובו, ע"ש. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי, דלא איירי מקנין אלא מישראל שערעור עליו וכנ"ל, דאז מיד כשמראה השטר שהיה להגוי מהישראל המערער מחזיקין השדה ביד זה שמערערין עליו, ואמרינן שהגוי ודאי כבר נתן לו גם כן הדמים. וגם אין צריך להדחוק שכתב הכסף משנה שם דמשום הכי לא קנה גוי מישראל בחזקה, משום דלא סמכה דעתו דישראל שיעמוד הגוי בהמקח עד שיכתוב לו שטר, דזה הטעם דוחק, דא"כ אף כשכתב הישראל המוכר שטר מכירה להגוי הלוקח, הלא השטר מכירה ביד הגוי הוא, ואיך סמכה דעתו ולא ירא שיכבשנו ויאמר לא לקחתי. וגם לפי טעמו קשה, למה לא סמך הישראל דעתו על המכירה כשנתן לו הגוי דמי המקח. ולפי מה שכתבתי אתי שפיר הכל וזה ברור לע"ד. אלא שצריכין ליתן טעם מנ"ל להרמב"ם לפרש רישא דמימרא הנ"ל דקאמר שהגוי אין לו חזקה אלא בשטר

דמיירי בקנין, דילמא גם כן לא איירי אלא דומיא דסיפא דמיירי בחזקת ג' שנים ובערעור. ונלע"ד דהיינו טעמא דקשה לו דא"כ מאי הפשיטות דקאמר מה גוי אין לו חזקה אלא בשטר, דממה נפשך במאי איירי, אי בסתם גוי דהוא אנס, קשה למה קאמר אין לו חזקה, דמשמע דרצה לומר דמוציאין אותו מידו אף שהחזיק בו ג' שנים, הא כיון שהוא אנס לא יניחו להוציא מידו, ואי איירי כגון שהוא שומע וציית דינא, א"כ קשה למה אין לו חזקה בג' שנים, ולמה לא אמרינן דהיה לו לעשות מחאה בתוך הג' שנים, ומדלא מיחה ודאי קושטא קאמר דקנהו מהישראל, ומשום הכי פירשוהו דמיירי בקנין שקונה הגוי מישראל, וזהו פשוט להגמרא ומטעם שכתב המגיד משנה כיון שסתם גוי אנס הוא אם נאמר דהגוי קנהו בחזקה מדעת ישראל לפעמים יחזיק בו גם כן שלא מדעת ישראל. ובזה אין להקשות דאף שנאמר דלא קנה בחזקה שמא יחזיק ויאנסו מיד ישראל בעל כרחו, דלא אמרינן הכי כי אם כשכבר היה ביד הגוי ג' שנים ובא הישראל להוציא מידו, אבל לא חיישינן כולי האי לסתם גוי שיבוא לגזול ולהוציא מיד ישראל שדה שמעולם לא היתה עדיין ביד גוי, ודו"ק. ומעתה אבוא לבאר פרטי דברי המחבר, מה שכתב הגוי אינו קונה כו' עד ואינו קונה אלא בשטר, הוא מלשון הרמב"ם דפ"א דמכירה הנ"ל, ולשיטתו אזל המחבר דביאר מה שכתוב בגמרא במימרא הנ"ל אף הישראל הבא מחמת גוי כו', דאיירי בקנין וכנ"ל, משום הכי כתב וישראל הקונה מגוי הרי הוא כגוי, דהוא לשון מימרא ההוא, וכבר כתבתי דאין המגיד משנה פירשו כן: